

Виши асистент Димитрије Ђеранић, мр

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ПОТПИС ЗАВЈЕШТАОЦА НА ПИСАНОМ ЗАВЈЕШТАЊУ ПРЕД СВЈЕДОЦИМА

Аутор у раду говори о завјештаочевом потписивању писаног завјештања пред свједоцима. Циљ рада је да се теоријски анализира ово питање, али и да се помогне практичарима у тумачењу и примјени правних норми којима се ова област уређује. У истраживању, проучавана су законодавства и судска пракса земаља насталих на простору некадашње СФРЈ, као и нека европска права која су имала утицаја на развој института алогографског тестаментa у нашој правној традицији. Анализирана су и схватања правних теоретичара који су писали на ову тему. На почетку, пажња је посвећена предностима и недостацима писаног завјештања пред свједоцима, да би у разради било говорено о проблему потписивања алогографског тестаментa од стране завјештаоца. Аутор закључује да би у правној теорији и пракси требало више пажње посветити овом питању. Поред свих мањкавости и многобројних судских спорова, аутор сматра да и даље постоје разлози за постојање ове форме тестаментa у нашем праву.

Кључне ријечи: Писано завјештање пред свједоцима; Потпис завјештаоца; Рушљивост; Ништавост.

1. УВОД

У раду се говори о писаном¹ завјештању пред свједоцима, илити алогографском тестаменту (*testamentum allographum*),² као најчешћем

Димитрије Ђеранић, dimitrijeceranic@yahoo.com.

¹ У већини држава насталих на простору некадашње СФРЈ, у новоусвојеним насљедноправним прописима користи се појам „писани“, а не „писмени“ тестамент пред свједоцима, што је очигледна последица мноштва објављених теоријских расправа на ову тему. Изузетак, у том погледу, јесте право Србије, у коме се и даље користи појам „писменог“ завјештања пред свједоцима. Термин „писмена форма“ користи се и у Закону о облигационим односима, мада се у Закону о промету непокретности Србије из 1998. год. користи термин „писана форма“. О потреби прављења разлике између појмова „писани“ и „писмени“, умјесто свих, вид. И. Вујовић, „Писмена (писана) форма уговора“, *Правни живот* 10/2004, 625–631.

облику тестаментарног располагања у нашој правној пракси. Иако је о овом облику завјештања често писано у нашој правној књижевности,³ чини нам се да су поједина питања остала недовољно разјашњена, што узрокује честе спорове у правној пракси.

На потребу да се изнова пише о овом питању, ако ништа друго, наводи нас и то што већина правних писаца прецизно не говори да ли је постојање одређених чињеница узрок формалне или материјалне непуноважности алогографског тестаamenta. Ријетки су теоретичари који праве јасну разлику између ових института у примјерима које анализирају у својим радовима.⁴ Такође, санкција којом су погођена формално мањкава завјештања, у многим теоријским радовима, али и судским одлукама често није језички прецизно одређена. Тако, на први поглед, може бити нејасно да ли је у питању апсолутна или релативна ништавост, иако законска рјешења у том погледу не остављају простора недоумицама.⁵

2. ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ПИСАНОГ ЗАВЈЕШТАЊА ПРЕД СВЈЕДОЦИМА

Примјена алогографског завјештања веома је честа у пракси. Према неким истраживањима, на нашим просторима, овај облик тестаamenta најчешће се користи.⁶ Одговор на питање зашто је то тако, вјероватно се налази у општем увјерењу да је за ваљано завјештајно располагање потребно учешће неког стручног, правнички образованог лица, најче-

² Назив потиче од латинског *testamentum* – тестамент, и грчког *allographus*, *allos* – други, и *grafein* – писати, написати. – А. Ромас, *Рјечник римског права*, Informator, Zagreb 1975, 565.

Неки правни теоретичари овај облик завјештања означавали су и као приватни тестамент писан по другом лицу. Умјесто свих, вид. В. Недељковић, „Тестамент неписмених“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 8/1957, 10. Неки, пак, овај облик завјештања одређују као адвокатски тестамент. Умјесто свих, вид. В. Ђорђевић, С. Сворцан, *Наследно право*, Крагујевац – Краљево 1997, 216.

³ И сами смо раније писали о алогографском завјештању, посебно о својствима и радњама које треба да имају, односно предузму завјештајни свједоци код овог облика тестаamenta. Вид. Д. Теранић, „Учешће свједока у поступку сачињавања алогографског тестаamenta“, *Правни живот* 10/2010, II том.

⁴ Вид.: Д. Живојиновић, *Неважност завештања*, докторска дисертација, одбрана на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2003, 204–206; Д. Ђурђевић, *Основи наследног права Црне Горе*, ЦИД, Подгорица 2010, 140–141.

⁵ У правној теорији расправљало се да ли је добро законско рјешење по коме је повреда прописане форме разлог релативне, а не апсолутне ништавости. Због приороде и обима рада, о овом питању овдје неће бити говора.

⁶ У периоду од 1997. до 2001. године, на подручју Општинског суда у Крагујевцу, писано завјештање пред свједоцима чинило је 47,22 % свих сачињених тестамената. Вид. Д. Живојиновић, „Завештање у судској пракси“, *Правни живот* 10/2004, II том, 304.

шће адвоката. Међутим, и код судског завјештања обликовање посљедње воље чини стручно лице. Чак, је сачињавање судског тестамената и јефтиније, али су писана завјештања пред свједоцима ипак чешћа.⁷

Откако је у правне системе на простору некадашње СФРЈ поново уведена нотарска служба, унеколико је смањен број алогографских тестамената. Неки завјештаоци опредјељују се за нотарски тестамент умјесто судског и алогографског, с тим да су такви случајеви за сада нешто рјеђи. Барем је тако у Републици Српској.⁸ Мислимо, да би адвокати могли ублажити посљедице увођења нотарске надлежности у област тестаментарног располагања, тако што би надлежне адвокатске коморе одредиле нижу адвокатску тарифу за сачињавање писаног завјештања пред свједоцима у односу на одговарајућу тарифу код јавних биљежника.

Алогографски облик тестаментарног располагања изузетно је приступачан. Њиме се може служити свако писмено и завјештајно способно лице. Алогографско саопштавање посљедње воље, у једну руку, сигурнији је вид тестирања у односу на својеручно завјештање. Учесће свједока приликом његовог настанка представља очит доказ да је завјештање сачињено. Самим тим, смањује се могућност да се за тестамент никад не сазна, а што није немогуће код алогографских завјештања.

Ипак, ова тестаментарна форма има одређене недостатке. Писани тестамент пред свједоцима изузетно је подложен фалсификовању јер је, у принципу, довољно фалсификовати потпис завјештаоца, а „валјане“ завјештајне свједоке није тешко пронаћи.⁹ Овај облик тестаментарног располагања не пружа довољно гаранција за обезбјеђење аутентичности посљедње воље оставиоца, и чест је узрок спорова. Из тих разлога, алогографски тестамент није предвиђен у француском праву и правима под његовим утицајем.¹⁰

Под утицајем аустријског права,¹¹ ова тестаментарна форма предвиђена је у праву већине држава насталих на простору бивше СФРЈ,¹²

⁷ У периоду од 1997. до 2001. године, на подручју Општинског суда у Крагујевцу, судско завјештање чинило је 37,30 % свих сачињених тестамената. Вид. Д. Живојиновић, (2004), 304.

⁸ О нотарском тестаменту у праву Републике Српске, више вид. Ђ. Раковић, „Тестамент сачињен пред нотаром“, *Годишњак Факултета правних наука* 2/2012, 252–262.

⁹ Слично, вид.: С. Марковић, *Наследно право*, Службени лист СФРЈ, Београд 1981, 248–249; И. Бабић, „Писмени тестамент пред свједоцима“, *Архив за правне и друштвене науке* 1/1994, 74.

¹⁰ У француском праву, овај облик тестамената укинут је још 1667. год.

¹¹ Вид. Аустријски грађански законик, *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* – ABGB, <http://ibiblio.org/ais/abgb1.htm>, § 579, 1. јануар 2014.

као и у праву Мађарске,¹³ Чешке¹⁴ и Словачке.¹⁵ У важећем македонском праву,¹⁶ не постоји овај облик тестамент а иако је постојао у ранијим правним прописима.¹⁷ Очигледно, да је македонски законотписац процијенио да је боље изоставити овај облик неголи имати мноштво судских поступака у вези с њим.

3. ПОТПИСИВАЊЕ АЛОГРАФСКОГ ЗАВЈЕШТАЊА

Својеручни потпис на алогографском тестаменту једини је аутентични траг завјештаоца на запису у коме је садржана његова посљедња воља.¹⁸ У законима се инсистира на својеручном потпису јер се у њему огледа оставиочева сагласност са садржином записа, који је најчешће направило неко друго лице, а не сам завјешталац.

Завјештаочев потпис, у принципу, чини његово лично име – пуно име и презиме, само презиме, само име, или прво слово презимена и име, прво слово имена и презиме, прво слово имена и презимена, или скраћени потпис којим се завјешталац служио у редовном правном промету, његов псеудоним, или надимак који је употребљавао у обичном животу и под којим је био познат трећим лицима.¹⁹ Тестамент ће

¹² Вид. Закон о наслеђивању Републике Српске – ЗОН РС, *Службени гласник РС*, бр. 1/09, чл. 69; Закон о наслеђивању СР БиХ – ЗОН СР БиХ, *Службени лист СР БиХ*, бр. 7/80 и 15/80, чл. 67 (који се примјењује у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту БиХ); Закон о наслеђивању Србије – ЗОН Србије, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 46/95 и 101/03, чл. 85; Закон о dedovanju Slovenije – ЗОН Словеније, *Uradni list SR Slovenije*, бр. 15/76 и 23/78 и *Uradni list R. Slovenije*, бр. 17/91, 13/94, 40/94, 82/94, 117/00 и 67/01, чл. 64; Закон о nasljeđivanju Hrvatske – ЗОН Хрватске, *Narodne novine R. Hrvatske*, бр. 48/03 и 163/03, чл. 31; Закон о наслеђивању Црне Горе – ЗОН ЦГ, *Службени гласник Црне Горе*, бр. 74/08, чл. 67; тзв. Закон Косова о наслеђивању, *Службени лист тзв. Републике Косово*, бр. 26/04, чл. 75.

¹³ Вид. Мађарски грађански законик – МГЗ, *Civil Code of the Republic of Hungary*, <http://www.angelfire.com/mn2/reformclub/hunc1.html>, чл. 627–632, 1. јануар 2014. Иначе, овај облик тестамент а у мађарском праву постоји као једна врста ологографског завјештања.

¹⁴ Вид. Чешки грађански законик – ЧГЗ, *Civil Code of the Czech Republic*, http://www.janvalenta.cz/korpus/doku.php?id=civil_code, чл. 476б, 1. јануар 2014.

¹⁵ О наследном праву у Словачкој, више вид. на званичном сајту ЕУ под насловом *Successions in Europe*, http://www.successions-europe.eu/en/slovakia/topics/how-is-a-will-drawn-up-and-can-i-register-it#cntr_head, 1. јануар 2014.

¹⁶ Закон за наслеђивање Македоније – ЗОН Македоније, *Службен весник на Р. Македонија*, бр. 47/96.

¹⁷ Закон за наслеђивање СР Македоније – ЗОН СР Македоније, *Службен весник на СР Македонија*, бр. 35/73 и 27/78.

¹⁸ К. Месаровић, „Тестамент пред сведоцима“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 12/1966, 6.

¹⁹ „Пуноважно је писмено завештање пред сведоцима које је завешталац потписао псеудонимом или именом које је употребљавао у правним пословима и у обичном

бити рушљив, уколико тестатор умјесто својеручног потписа стави факсимил, рукознак или неки други траг свог тијела.²⁰

Иако се у закону, и код олографског, и код алографског теста-мента тражи својеручни потпис, функција потписа је различита код ових облика.²¹ Поједини теоретичари правилно закључују када истичу да код својеручног завјештања примарна функција потписа није иденти-фиковање оставиоца, него документовање озбиљно оформљене и изражене воље завјештаоца, и разликовање од нацрта тестаментарног располагања (њем. *Abschlussfunktion*).²² Међутим, за разлику од своје-ручног, код алографског завјештања примарна функција потписа упр-аво јесте идентификовање оставиоца,²³ а тек онда и документовање озбиљне и стварне воље тестатора. Због свега овога, питање потписа код писаног завјештања пред свједоцима треба посебно цијенити.

Неки аутори истичу да се код олографског располагања заостав-штином последња воља може закључити и стављањем иницијала умјесто потпуног потписа, при чему је формална пуноважност неспо-рна, али може бити упитна материјална пуноважност тестаamenta.²⁴ Чини нам се, да код алографског тестаamenta, поготово може бити спо-рна материјална пуноважност таквог тестаamenta и о томе треба посе-бно водити рачуна.²⁵ Треба нарочито истражити да у том случају није дошло до кривотворења завјештаоачевог потписа.

животу и под којим је био познат трећим лицима.“ – Вид. Пресуду Апелационог суда у Београду, Гж бр. 6718/10, од 3. јуна 2010. год. Нав. према С. Панов, Б. Кашћелан, М. Станковић, *Наследно право, Практикум*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2012, 152.

²⁰ „Писмени тестамент пред сведоцима, који сачини неписмена особа и потпише се отиском свог прста, није пуноважан због недостатка форме прописане законом.“ – Вид. Решење Окружног суда у Косовској Митровици, Гж бр. 149/95, од 30. априла 1995. год. Нав. према Р. Ћосић, Т. Крсмановић, *Актуелна судска пракса из грађанског материјалног права*, Пословни биро, Београд 2000, 199.

²¹ О завјештаоачевом потпису код својеручног завјештања, више вид. Д. Ћеранић, „Својеручни тестамент“, *Анали Правног факултета Универзитета у Зеници* 5/2010.

²² Вид.: D. Olzen, *Erbrecht*, Berlin – New York 2001, 95–96; R. Frank, *Erbrecht*, München 2003, 69; J. Kropholler, *Bürgerliches Gesetzbuch – Studeienkommentar*, München 2003, 1040. Нав. према Д. Ћурђевић, 142.

²³ „Сматра се да постоји власторучни потпис тестатора и онда када се тестатор на тестаменту није потписао именом и презименом, већ на неки други начин, ако се на основу таквог потписа може поуздано утврдити тестаторов идентитет.“ – Правни став, усвојен на сједници Грађанског одјељења Врховног суда Хрватске, бр. VII/88. Нав. према С. Вуковић, *Коментар Закона о наслеђивању и Закона о ванпарничном поступку*, Пословни биро, Београд 1996, 77.

²⁴ Вид. Д. Ћурђевић, 142.

²⁵ У неким правима, дозвољено је потписивање иницијалима ако се из тога види очигледна намјера да се тиме жељело сачинити завјештање. “A testator may sign just his initials, or part of his signature, provided in every case that the actual mark he did

Да напоменемо, мада је то неспорно, завјештање које је сачињено тако што је завјешталац унапријед потписао празно писмено (бланко потпис) и у које је неко треће лице накнадно унијело текст завјештања (по казивању завјештаоца) биће рушљиво.²⁶

Неки правни писци предлажу да се законска норма у вези са потписивањем алогографског тестаментa допуни у смислу захтијевања да потпис буде учињен обликованим словима, да буде на крају завјештања и да га чини пуно име и презиме. Исто тако, пожељно би било и навођење основних података садржаних у личној исправи.²⁷ Пошто нам није сасвим јасно шта се подразумијева под обликованим словима (да ли писана слова или читљива писана слова), чини нам се да овај приједлог није баш најпрецизнији. Мислимо, да би код сачињавања алогографског тестаментa свакако требало настојати да потпис буде што вјеродостојнији, било пуним именом и презименом, или у виду потписа којим се завјешталац служио у редовном правном промету, с тим да је потпуно небитно да ли се из таквог потписа може ишчитати име и презиме завјештаоца. Поједини људи имају специфичан потпис који је много теже фалсификовати него када би се читко потписивали пуним именом и презименом. Међутим, као што смо то већ рекли, и било какав други потпис из кога се са поуздањем може потврдити идентитет завјештаоца, а нема сумње у материјално-правне претпоставке, води пуноважности завјештања.

Ако је завјештање сачињено на неколико листова, односно текст тестаментa није у непрекинутој физичкој вези, препоручује се да сваки од листова односно дијелова завјештања буде потписан или барем парафиран од стране тестатора. Овим се предупредују и донекле смањују могућности фалсификовања завјештања, а тиме и спречавају евентуални спорови у погледу аутентичности и пуноважности тестаментa. Ипак, с обзиром на законску формулацију, за пуноважност алогографског завјештања довољан је и потпис само на крају.²⁸

У погледу дијела завјештања на коме се потписује завјешталац, обавезујуће правило је да то буде крај завјештања.²⁹ Никакво одсту-

make was intended to be his signature.“ – Вид. А. R. Mellows, *The Law of Succession*, Butterworths, London 1973, 73.

²⁶ Слично, истичу и неки други аутори, с тим да не наглашавају да ће завјештање бити рушљиво, него непуноважно, односно ништаво. – Вид.: О. Антић, З. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Номос, Београд 1996, 326; Д. Ђурђевић, 143, фн. 483.

²⁷ Вид. Н. Стојановић, „Облици завештања у српском праву некада и сада“, *Српско право – некад и сад*, Крагујевац 2007, 49.

²⁸ Исто, вид.: К. Месаровић, 6; О. Антић, „Тестаментални сведоци у југословенском праву“, *Анали Правног факултета у Београду* 4/1990, 465, фн. 24.

²⁹ У америчком праву, завјешталац по правилу ставља потпис на крају завјештања. Међутим, у већини случајева, тестамент ће бити пуноважан и ако се завјешталац пот-

пање у том погледу није дозвољено јер је у овом случају завјештаочев потпис основни доказ да је то заиста учинио тестатор.³⁰

Неки наши старији правни писци, за разлику од објашњења код својеручног тестаментa, наглашавају да завјешталац треба да се потпише *при крају* алогографског тестаментa (подвукао Д. Ћ.). Иако на први поглед сличне формулације, синтагма „при крају“ у односу на синтагму „на крају“, наглашава обавезност да се тестаментарни свједоци потпишу испод завјештаоца. С обзиром на то да без потписа завјештајних свједока нема пуноважног алогографског тестаментa, чини нам се да је ова језичка конструкција прецизнија.

У Енглеској је дуго вођена расправа у вези са положајем завјештаочевог потписа.³¹ Првобитна одредба, предвиђена у *s. 9 Wills Act-a 1837*,³² прво се покушала појаснити амандманима из *Wills Act Amendment Act-a 1852*,³³ да би на крају била замијењена нормом из *Administration of Justice Act-a 1982*.³⁴ Данас, у енглеском праву, тестатор мора потписати завјештање тако да се у томе огледа његова намјера да тиме сачињава завјештање.

Као и ологографско завјештање, и алогографски тестамент се може сачинити у виду опроштајног писма, с тим што смо мишљења да је овдје потребно назначити, поред односа који постоји између завјештаоца и лица којима је писмо упућено, барем име, надимак или презиме завјештаоца. На примјер, „Унуци Јевросими Зарић (...) Њен дјед Јевстатије“.³⁵

Поједини наши аутори истичу потребу рестриктивног тумачења одредбе закона која само прописује да ће завјешталац исправу коју му

писао на неком другом дијелу завјештања, а не на крају. Све ово, под условом да суд утврди да је код завјештаоца постојала намјера да се сачини пуноважно завјештање. О овоме, више вид. L. H. Jr. Averill, *Wills, Trusts, and Future Interests*, Black Letter Series, 2000, 203.

³⁰ Исто, вид. С. Сворцан, 212.

³¹ О реформи позитивног права у Енглеској у вези са потписивањем тестаментa од стране тестатора, више вид. A. Borkowski, *Textbook on Succession*, Oxford University Press, second edition, New York 2002, 98–123.

³² „At the foot or end of the will.“

³³ „Testator's signature was valid if it shall be so placed at or after, or following, or under, or beside, or opposite to the End of the Will, that it shall be apparent on the Face of the Will that the Testator intended to give Effect by such his signature to the Writing signed as his Will.“

³⁴ „It appears that the testator intended by his signature to give effect to the will.“

³⁵ Исто, вид. О. Антић, *Наследно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011, 288. Неки аутори, иако то изричито не наглашавају, за разлику од ологографског завјештања, по свему судећи, не сматрају да је овакав вид потписивања завјештаоца допуштен и код алогографског тестаментa. Вид. Б. Благојевић, *Наследно право ФНРЈ*, Научна књига, Београд 1960, 242.

је неко други саставио и потписати, што дозвољава и придржавање завјештаочеве руке.³⁶ Према овим теоретичарима, граница између придржавања и држања руке (када постоји принуда) веома је мала и скоро непримијетна за просјечног свједока, па чак када би се у обзир узело и здравствено стање завјештаоца (о чему евентуално може постојати и медицинска документација).³⁷ Мислимо, да овакав став није одржив осим у изузетним случајевима када постоји сумња у слободну вољу завјештаоца. Чини нам се, да у већини случајева ипак треба признати ваљаност изјављене последње воље која је потврђена потписом од стране завјештаоца коме је услед старости или изнемоглости неко друго лице придржавало руку.³⁸

Потпис на алогографски тестамент, завјешталац мора ставити истовремено пред оба свједока.³⁹ Свако одступање од овог правила, узрокује рушљивост тестаментa.⁴⁰ Иако је законска норма у том погледу недвосмислена и јасна, ипак постоје аутори који сматрају да је могуће да тестатор прво потпише тестамент, а онда да овај потпис призна пред свједоцима,⁴¹ или да потпише завјештање пред једним свједоком, а касније призна потпис пред тим и другим свједоком.⁴² У том смислу, постојале су и неке одлуке највиших судова у бившој СФРЈ.⁴³ Међутим, у судској пракси, данас је у том погледу дошло до јединственог става и, чини нам се, исправних одлука.⁴⁴

³⁶ Вид. И. Бабић, 82.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Исто, вид. К. Месаровић, 5.

³⁹ „Уколико сачињавању писменог тестаментa пред свједоцима нијесу присуствовала оба свједока, тестамент је 'ништав'.“ (Подвукао Д. Ћ.) – Вид. Пресуду Врховног суда Црне Горе, Рев. бр. 522/04, од 12. фебруара 2007. год. Нав. према С. Панов, Б. Кашћелан, М. Станковић, 156.

⁴⁰ Вид.: О. Антић, З. Балиновац, 328; Н. Стојановић, 49; Д. Живојиновић, (2003), 206.

⁴¹ Вид. С. Сворцан, *Коментар Закона о наслеђивању*, Крагујевац 2004, 211.

⁴² *Ibid.*, 212.

⁴³ „... Пуноважан је писмени тестамент пред сведоцима и онда када је завешталац, који зна да чита и пише, потписао тестамент у присуству једног сведока, а затим, пред тим и другим сведоком изјавио да је потписао тестамент.“ – Вид. одлуку Врховног суда Србије, Гж 797/80, *Збирка судских одлука из области грађанског права 1973–1986*, Врховни суд Србије, Београд 1986, 156, одлука бр. 769. „За ваљаност писменог тестаментa, не тражи се да оба свједока буду истовремено присутна.“ – Вид. одлуку Врховног суда Хрватске, Рев. 19/83. Нав. према С. Вуковић, 77.

⁴⁴ „... Ако је завешталац потписао тестамент у присуству једног сведока, а други сведок тестаментa је тестамент накнадно потписао, онда такав тестамент не може произвести правно дејство.“ – Вид. одлуку Врховног суда Србије, Рев. 89/82, *Збирка судских одлука из области грађанског права 1973–1986*, 157, одлука бр. 770. У истом смислу, вид. Одлуку ВС Србије, Рев. 165/91, од 14. маја 1991.

С обзиром на то да је законом предвиђено да је свако завјештање које није сачињено у облику и под законом предвиђеним условима рушљиво,⁴⁵ могло би се поставити „лаичко“ питање шта је са „завјештањима“ којима само недостаје потпис завјештаоца као један од елемената форме, иако су се, рецимо, свједоци потписали испод одштапаног имена и презимена „завјештаоца“. Да ли су овакви „тестаменти“ рушљиви или ништави?! Пошто на ништавост суд пази по службеној дужности, а на рушљивост по приговору странака, питање је од изузетног практичног значаја. У правној теорији истицан је став да су оваква завјештања свакако ништава. Притом, наглашавана је мањкавост законских рјешења у погледу санкције за непоштовање форме,⁴⁶ као и недореченост образложења судских одлука којима се поништава такав тестамент, у којима се позива како на недостатке у погледу форме, тако и на материјалноправне недостатке као разлоге ништавости.⁴⁷

Са наведеним ставом о ништавости таквих завјештања, у потпуности се слажемо, јер је очигледно да непостојање завјештаоачевог потписа на тестаменту, као ни било којег другог његовог аутентичног трага (рукознака и сл.), не представља недостатак форме него материјалноправни недостатак у погледу одсуства *animus-a testandi* и правно-релевантне воље.

4. ЗАКЉУЧАК

Чини нам се, да би у правној теорији и пракси више пажње требало посветити питању потписивања алогографског тестаamenta, али и уопште форми овог завјештања. И поред мноштва објављених радова, и даље постоје многе недоумице које се само темељитим промишљањем могу отклонити. Иако је у неким правима ова форма тестаamenta укинута, с обзиром на честу примјену у нашој пракси, мислимо да би алогографски тестамент и даље требало да постоји у нашем праву. Свакако, уз много више теоријских расправа и боље разумијевање у правној пракси. Између осталог, требало би више рачуна водити о разлозима формалне и материјалне непуноважности спорних завјештања, као и о санкцијама које прате повреду једних, односно других законских претпоставки.

⁴⁵ Умјесто свих, вид. ЗОН Србије, чл. 168.

⁴⁶ Вид. Д. Живојиновић, (2003), 205. Преиспитивање законских рјешења по којима је санкција за повреду форме релативна, а не апсолутна ништавост, није тема овог рада. Ипак, морамо да нагласимо да нам се постојећа регулатива чини цјелисходном из више разлога, о којима овдје нећемо писати.

⁴⁷ О овоме, више вид.: К. Месаровић, 6; Д. Живојиновић, (2003), 204–206.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Антић, Оливер, „Тестаментални сведоци у југословенском праву“, *Анали Правног факултета у Београду* 4/1990;
2. Антић, Оливер, Балиновац, Зоран, *Коментар Закона о наслеђивању*, Номос, Београд 1996;
3. Антић, Оливер, *Наследно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011;
4. Averill, Lawrence H. Jr, *Wills, Trusts, and Future Interests*, Black Letter Series, 2000;
5. Бабић, Илија, „Писмени тестамент пред свједоцима“, *Архив за правне и друштвене науке* 1/1994;
6. Благојевић, Борислав, *Наследно право ФНРЈ*, Научна књига, Београд 1960;
7. Borkowski, Andrew, *Textbook on Succession*, Oxford University Press, second edition, New York 2002;
8. Вујовић, Игор, „Писмена (писана) форма уговора“, *Правни живот* 10/2004;
9. Вуковић, Светислав, *Коментар Закона о наслеђивању и Закона о ванпарничном поступку*, Пословни биро, Београд 1996;
10. Ђорђевић, Владислав, Сворцан, Слободан, *Наследно право*, Крагујевац – Краљево 1997;
11. Ђурђевић, Дејан, *Основи наследног права Црне Горе*, ЦИД, Подгорица 2010;
12. Живојиновић, Драгица, „Завештање у судској пракси“, *Правни живот* 10/2004, II том;
13. Живојиновић, Драгица, *Неважност завештања*, докторска дисертација, одбрањена на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2003;
14. *Збирка судских одлука из области грађанског права 1973–1986*, Врховни суд Србије, Београд 1986;
15. Марковић, Славко, *Наследно право*, Службени лист СФРЈ, Београд 1981;
16. Месаровић, Коста, „Тестамент пред сведоцима“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 12/1966;
17. Mellows, Anthony R., *The Law of Succession*, Butterworths, London 1973;
18. Недељковић, В., „Тестамент неписмених“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 8/1957;
19. Панов, Слободан, Кашћелан, Балша, Станковић, Милош, *Наследно право, Практикум*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2012;

20. Раковић, Ђорђе, „Тестамент сачињен пред нотаром“, *Годишњак Факултета правних наука* 2/2012;
21. Ромас, Ante, *Rječnik rimskog prava*, Informator, Zagreb 1975;
22. Сворцан, Слободан, *Коментар Закона о наслеђивању*, Крагујевац 2004;
23. Стојановић, Наташа, „Облици завештања у српском праву некада и сада“, *Српско право – некад и сад*, Крагујевац 2007;
24. Ђосић, Радмила, Крсмановић, Томислав, *Актуелна судска пракса из грађанског материјалног права*, Пословни биро, Београд 2000
25. Ђеранић, Димитрије, „Учешће свједока у поступку сачињавања алографског тестамент“, *Правни живот* 10/2010, II том;
26. Ђеранић, Димитрије, „Својеручни тестамент“, *Анали Правног факултета Универзитета у Зеници* 5/2010.

Правни прописи

1. Аустријски грађански законик, *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, <http://ibiblio.org/ais/abgb1.htm>;
2. Administration of Justice Act 1982;
3. Закон за наслеђивањето Македоније, *Службен весник на Р. Македонија*, бр. 47/96;
4. Закон за наслеђивањето СР Македоније, *Службен весник на СР Македонија*, бр. 35/73 и 27/78
5. Закон о наслеђивању Србије, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 46/95 и 101/03;
6. Закон о наслеђивању Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 1/09;
7. Закон о наслеђивању СР БиХ, *Службени лист СР БиХ*, бр. 7/80 и 15/80;
8. Закон о наслеђивању Црне Горе, *Службени гласник Црне Горе*, бр. 74/08;
9. Закон о dedovanju Slovenije, *Uradni list SR Slovenije*, br. 15/76 и 23/78 и *Uradni list R. Slovenije*, br. 17/91, 13/94, 40/94, 82/94, 117/00 и 67/01;
10. Закон о nasljeđivanju Hrvatske, *Narodne novine R. Hrvatske*, br. 48/03 и 163/03;
11. Мађарски грађански законики, *Civil Code of the Republic of Hungary*, <http://www.angelfire.com/mn2/reformclub/hunc1.html>;
12. Тзв. Закон Косова о наслеђивању, *Службени лист тзв. Републике Косово*, бр. 26/04;
13. Чешки грађански законик, *Civil Code of the Czech Republic*, http://www.janvalenta.cz/korpus/doku.php?id=civil_code
14. Wills Act-a 1837;
15. Wills Act Amendment Act 1852.

Senior Assistant Dimitrije Ćeranić, LL.M.

Faculty of Law, University of East Sarajevo

TESTATOR'S SIGNATURE ON WITNESSED WILL

Summary

In this paper, the author analyses the procedural provisions for making witnessed will (attested will), especially in relation to the Testator's signature. The author presents and calls attention to the most substantial problems that exist in theory and practice. The author makes a comparative analysis of laws in former Yugoslavia, with the laws of Austria, Hungary, Czech Republic, England and the law of UPC. The aim of this paper is to improve legal regulation. The author uses historical, normative and comparative methods. Finally, the author gives suggestions on possible regulations of these issues.

Key words: *Witnessed will; Testator's signature.*